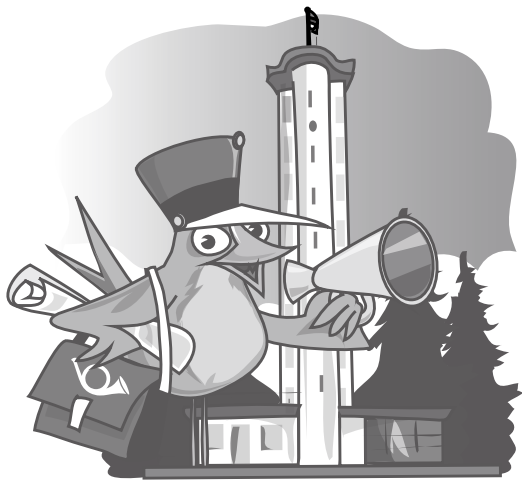

Torniööbik

Haanja ja Rõuge valla ühisleht

Nr 1 (7) kevad 2017

Aasta alguses on ikka auni-
metusi jagatud ja tublisid
tunnustatud, nii ka sel aastal.
Kahe tubli ja tegusaga rää-
gime selles lehes pikemalt,
lisaks neile pälvisid Haanja
ja Rõuge valdade auni-
metusi järgmised inimesed, organi-
satsioonid ja teod:

HAANJA VALD

Haanja valla aukodanik 2016 – Hans Uba

Suure panuse eest koduloo
uurimisel ja kirjastamisel.

**Aasta tegija 2016 – kohvik
ja pererestoran Suur Muna**
Kiiresti arenenud toitlus-
tus- ja ajaviitekoht, kus on
võimalik vaadata kino ja läbi
viia seminare.

Aasta tegija 2016 – Juta Ester ja Robert Douglas Armstrong

On elavdanud majandus-
tegevust piirkonnas, mõju-
tanud positiivselt elukesk-
konda, suurendanud Haanja
valla tuntust väljaspool val-
da.

Aasta ettevõtte 2016 – Kõiv- saare OÜ

Kiiresti arenenud ettevõ-
tte, kes tegeleb mahemarja
ja -puuvilja kasvatamisega,
millest valmistatakse siidrit
ja veini.

Aasta põllumees 2016 – Kristjan Nagel

Tegeleb teraviljakasvatusega,
tema harida on 300 ha põldu.

Aasta tegu 2016 – Haanja Discgolfi rada

Haanja suusaradade vahe-
tusse lähedusse rajati 18 ra-
jaga discgolfi rada.

Aasta noor 2016 – Madis Perli

Hans Uba – Haanja valla aukodanik 2016

Aktiivne noor, kelle süda-
measjaks on kohalike noorte
kaasamine erinevatesse tege-
vustesse. On Haanja Noorte-
klubi looja.

RÕUGE VALD

Rõuge valla elutöö preemia – Veera Ratas

Alati sõbralik, kannatlik ja
professionaalne doktor, kes
on meie inimeste hammaste
eest hoolitsenud juba üle 40
aasta.

Rõuge valla aukodanik – Antti Roose

Eriti laia silmaringiga, aate-

line ja suure teadmistepaga-
siga mees, kes on vabataht-
likult panustanud viimase
paarikümne aasta jooksul
oma aega ja energiat, et meil
kõigil oleks vallas parem ela-
da, et meil oleks, mille üle
uhkust tunda ja mida teiste-
legi eksponeerida.

Aasta kultuurielu edendaja 2016 – Ele Vakk

Rõuge Maarja koguduse or-
ganist ja koguduse ansambli
dirigent juba 25 aastat. See
on tähendanud igal püha-
päeval Rõuge kirikus juma-
lateenistustel orelil kaasa-
teenimist, samuti erinevatel

Veera Ratas – Rõuge valla elutöö preemia laureaat

talitustel: ristimistel, Rõu-
ge ja Võru hooldekodudes
ning matustel.

Aasta hariduselu edendaja 2016 – Rõuge Robot Team

Need noored on silma paist-
nud oma asjaliku oleku ja
sihikindlusega. Üheskoos
tegutsetakse rõõmuga ning
nende ideed on alati suuna-
tud sellele, kuidas maailma
paremaks paigaks muuta.
Tänu neile asjalikele noorte-
le jõuavad teadmised tehnol-
oogiamaailmas toimuvast
ka Rõuge valda.

Aasta sportlane 2016 – Kristo Perli

Eriliselt hea ja resultatiivne
Rõuge jalgpallimeeskonna
liige, kelle panus klubi edu-
loos on olnud märkimis-

väärne. 2016. aastal Eesti
saalijalgpalli meistrivõist-
luste II liiga mängude parim
mängija; aidanud Rõuge klu-
bi nii maakonna meistriks
kui Eesti meistrivõistluste
finaali.

Aasta tulevikulootus 2016 – Joosep Kurm

Ta on tõeline seltskonna-
hing, tema ümber koguneb
sageli hulk noori, kellele ta
oma aktiivse, lahke loomuse
ning sõbralikkuse ja abival-
midusega suureks eeskujuks
on. On viimastel aastatel
vedanud eest ja aidanud
korraldada erinevaid üritu-
si nii koolis, rahvamajas kui
noortekeskuses. Olles oma
loomult väga abivalmis, on
ta ka kohusetundlik ja julgeb
võtta vastutust.

Aasta kohaliku elu edenda- ja 2016 – Maarja Kallas

Maarja on kogukonnaga
seotud tegemistes üles näi-
danud initsiatiivi ja abival-
midust, tal on hea suhtlemis-
oskus ning optimistlik hoiak
ümbritseva suhtes. Maarja
on panustanud Sänna Küla-
ühingu kui piirkondlikku elu
edendava ja toetava ühendu-
se jätkusuutlikkusse. Pärlijõe
tõukerattamaratoni korral-
daja, aitab kogu perega kaasa
valla spordielu rikastamisele
ka muudel aladel.

Aasta tegu 2016 – Rõuge Õõbikuoru Pesapuu vaate- torni valmimine

Pesapuu on silmapaistev ja
kahtlemata suursugune ehi-
tusprojekt mitte ainult oma
valla jaoks, vaid laiemaltki.
Arhitekti, projekteerija ja
ehitaja koostööna on saa-
vutatud tulemus, mis sobi-
tub ideaalselt ümbritsevasse
loodusmaastikku, laseb enda
ümber luua erinevaid lugu-
sid ning jätkvalt üllatavaid
lahendusi, mis vaatajaid köi-
davad.

Aasta ettevõtja 2016 – HUT Eesti OÜ

11 töötajaga ettevõtte tege-
vusalaks on kokkupandavate
puitehitiste disainimine ja
valmistamine. Nende tege-
vus on edendanud valla elu-
keskkonda ja inimeste hea-
olu, on suurendanud elanike
tööhõivet ja sissetulekuid
ning valla tuntust ja muut-
nud selle atraktiivsemaks nii
elanikele kui külastajatele.

Palju õnne kõigile tiitli-
saajatele!

Suur tänu ja tunnustus ka
kõigile neile, kes enda kõrval
tegutsejaid märkavad ning
tunnustamiseks esitavad.

Robotikahuvilised kogunesid Rõuges

Rõuge koolimajas toimus sel
kevad el järjekorras juba tei-
ne Võrumaa robotikapäev,
millest võtsid osa nii suured
kui ka väikesed.

Laupäeval, 8. aprillil ko-
gunesid 71 võrumaa noort
Rõuge koolimajja, et võtta
mõõtu nii robotite ehitami-
ses kui nende programmeer-
imises. Noori oli kokku
tulnud kaheksast Võrumaa
koolist: Rõuge põhikoolist,
Haanja koolist, Varstu kesk-
koolist, Osula põhikoolist,
Kääpa põhikoolist, Võru
Kreutzwaldi koolist ja Antsla
gümnaasiumist.

Ürituse peakorralda-
ja ja MTÜ Nuti-Võluri üks

liikmeid Triinu Grossmann
räägib, et ei osanud nii suurt
huvi õpilaste poolt oodata,
kuna eelmise aasta koge-
muse põhjal eeldati, et tuleb
veidi alla 60 osaleja. Triinu
arvab, et lastele toob sära
silma just koos õppimine ja
läbi selle millegi loomine.
Küsimusele, kas üldharidus-
koolides võiks lapsi rohkem
arvutite ja robotite kaudu
õpetada, vastab Grossmann
kindlalt: „Jah, eriti algklas-
sides.“ Ta väidab ka, et ro-
bootika hõlmab kõiki aineid,
mida algklassides õpetatak-
se.

Ühtlasi kasutab Triinu
võimalust tänada kõiki, kes

osalesid ja olid korraldami-
sel abiks: Võrumaa Oma-
valitsuste Liit, Rõuge vald,
Haanja vald, HITSA, Hari-
dus- ja teadusministeerium,
Varstu vald, Rõuge Põhi-
kool, Haanja Kool, Swed-
bank, Martin Reisid, MTÜ
Nuti-Võlur.

Tänu suurele huvile üri-
tuse vastu annab korraldus-
meeskond rohelise tule ka
järgmiseks aastaks, kui Võ-
rumaa robotikapäev tuleb
juba kolmandat korda. Aega
veel on, kuid plaanid on suu-
red.

(Järgneb lk 3)

Väikesed robotikud tööhoos. Pilt: Triinu Grossmann

Haanja valla aasta noor 2016 – tegus ja tubli Madis

Madis Perli, Haanja valla aasta noor 2016, on Haanja noortevolikogu esimees, MTÜ Haanja Noorteklubi juht, Võrumaa noortekogu aseesimees, Tartu Ülikooli esimese aasta ajakirjanduse ja kommunikatsiooni tudeng ... Oma 19-aastase eluea kohta on ta asjalik ja mitmekülgne ning leiab end ka Tartus elades sageli kodukohas asju edendamas ja tegutsemas. Haanjas ootavad Madist nädalavahetusteks koju ema Tiia ja isa Ülo ning noorem vend Juhan, kes käib veel viimast aastat Haanja koolis; vanem vend Kristjan ja kaksikvend Meelis elavad eemal nagu Madis isegi.

Haanjas sündinud ja põhikoolis käinud, jätkas Madis õpinguid Võrus Kreutzwaldi gümnaasiumis, kust pärast 10. klassi läks edasi Tartusse Miina Härma gümnaasiumisse. Aasta tagasi lõpetas selle tublisti ning sooritas Tartu Ülikooli juures akadeemilise testi, mille tulemused avasid talle ukse ajakirjanduse ja kommunikatsiooni erialale. Noormees on erialavalikuga rahul ja ütleb, et kuigi kohati raske, on see igal juhul tema jaoks õige ja huvitav ala. Isegi legendaarse Priit Pulleritsu uudise aluste õppeaine, milles igal nädalal päris mahukate kodutöödega tuleb maadelda, ei heiduta teda ning ta ütleb hoopis, et see sunnib päris hästi oma mugavustsooni laiendama. Oma tudengielu muljed vormistab Madis esmakursuslase blogisse, mille leiab Facebooki lehelt „Tartu Ülikooli sisseastumine“ – on tore lugemine ja kohe näha, et poiss pole eriala huupi valinud.

Lepime kokku kohtumise Haanja noortemajas, aga kui puhkepäeval sinna pääsemiseks võtme saamine ei õnnestu, siis saame oma jutud ka mujal aetud. Selle aasta sõbrapäeval avatud Haanja noortemaja on Madise jaoks oluline koht – kuigi ta Tartus elades ja õpides sinna just tihti ei satu, on tal suur roll selles, et endine RMK majake noorte jaoks kohandatud sai. Selleks lõi Madis möödunud aastal MTÜ Haanja Noorteklubi. Ka noortemajale sisu loomine on poisi jaoks oluline ja nii seisib ta hiljuti koos sõber Mairo Hannus-tiga hea selle eest, et noortemajja saaks „Nopi Üles“ programmi projekti toel terve hulk jõusaalivarustust. Sobivate seadmete üle otsustamisel oli abiks Madise vanem vend, kes selle alaga juba aastaid on tegeleenud. Projekt sai rahastatud ja osa asju on praegu juba kohal. Jõusaal, millest loodetakse Haanja noortele vaheldust liigsele arvutis olemisele ning noorsportlastele paremaid treeningtingimusi, avatakse sel kevadel. See polnud Madise esimene kokkupuude „projektindusega“, aasta tagasi juba teist vahetust Haanja noortevolikogu juhiks saades tegi ta

2015. aasta aprillis teadustas siis veel Tartu Miina Härma Gümnaasiumi õpilane Madis Võru kultuurimajas Kannel praktilise töö raames seitsme koori muusikalide kontserti. Taustal on lastekoorid. Foto: Vaido Otsar.

Madis Perli 2015. aasta novembris Võrumaa Osaluskohviku peakorraldajana koos Ivari Padariga. Foto: Marianne Mett.

oma esimese projekti Eesti Noorteühenduste Liidult raha taotledes ja saades.

Noortevolikoguga on Madis seotud olnud juba päris selle algusest peale. 2010. aastal, kui Haanjasse noortevolikogu loodi, oli ta veel väga noor ning kuna koosolekud toimusid nii Haanjas kui Ruusmäel, ei olnud just lihtne alati osalema jõuda. Siiski tunti teda tragi poisina ning üsna pea sai Madisest juba noortevolikogu aseesimees ning 2014. aastal esimees.

Valdade liitumise valguses on ka noortevolikogudel tarvis mõelda, kuidas edasi liikuda ning iseene-sestmõistetav arusaam on, et tulevases ühendvallas peaks noortevolikogu kindlasti jätkama. Praegustest valdadest on noortevolikogud Haanjas ja Rõuges ning Rõuge esimehe Katri Kõvaga on Madis sel tee-

mal ka juba aru pidanud. Noormehe isiklik arvamus on, et praegused noortevolikogud võiks vähemalt kuni järgmiste valimisteni täies koosseisus liita ning teistest valdadest liikmeid juurde võtta – on ju praegused volikogulased valitud ja valmis oma aja lõpuni teenima ning uue volikogu käima tõmbamise protsessis on suurem kaasamõtlemine hulk igal juhul kasuks.

Valdade ühinemisest rääkides tundub Madis muidu pigem positiivselt meelestatud – sõpru või tuttavaid on tal igas liituvusvallas ja need kandidid pole võõrad, kuid valla nimenaleks ta eelistanud Haanja-maad, mille ka ise nimekor-jel välja pakkus. See nimi väljendaks hästi just valla looduslikke väärtusi: mägesid, orge, järvi ja jõgesid. Kohanimenõukogu põh-jendusest, miks Haanjamaa

valla nimeks ei sobi, ei saanud ta päris hästi aru ja tunneb, et ka näiteks turismi mõttes oleks see olnud sobivam nimi. Samas peab ta üsna tõenäoliseks, et ei lähe kaua aega selleni, kui tuleb järgmine reform ning kogu Võrumaa liidetakse üheks vallaks.

Oma noortevolikogu ja aktiivse kogukonnaliikme kogemust kavatseb Madis rakendada sügisel pärisvolikogusse kandideerides, sest vanuse poolest juba võib ning ta tunneb, et tal oleks selles rollis võimalus nii mõndagi oma teadmis- test rakendada ja ära teha: „Peamine on ikkagi noorte kaasamine ja noortega arvestamine, mul on selles piisavalt pikk kogemus.“ Soov on teha midagi selleks, et noortel oleks senisest veelgi enam kaasatud saamise võimalusi ja nendega tegeletaks veelgi rohkem. Näiteks on

Madise arvates ühest noorsootöötajast Haanja valla jaoks liiga vähe. On ju valdas kaks suuremat keskust – Ruusmäe ja Haanja – ning mõlemal pool ootavad noored, et nendega tegeletaks.

Võrumaa noortekogu aseesimeheks sai Madis valitud küll alles sel talvel, kuid ülemaakonnalise tegevusega on ta silma paistnud juba ammu – 2015. aasta lõpus võttis ta enda kanda iga-aastase noorte suurürituse, Osaluskohviku korraldamise. Osaluskohvik on üritus, kus noored saavad kokku tähtsate otsustajatega, et arutada nii kogu Eesti kui oma maakonna murekohtade üle. Seesuguse suure asja korraldamine oli väärt kogemus ja tõi endaga kaasa palju kasulikke tutvusi oluliste inimeste hulgas, kellega tänini kohtudes ikka ära tuntakse ja paar sõna vahetatakse – näiteks Ivari Padar ja Contra. 2016. aastal oli Madis Võrumaa Osaluskohviku korraldamise juures ametis päevajuhina.

Küsin, kas Madisel Tartus elades ka sealse elu edendamiseks vunki jagub, kuid noormees vastab naerdes, et talle aitab Haanja ja Võru asjadest küll ning Haanjas on tema sooviks hakata vastutust asjade ärategemise eest senisest rohkem jagama. Sest asju, mida teha ja ideid, mida ellu viia, on piisavalt. Näiteks avanes hiljuti Eesti Võrkpalli Liidu programm „Võrguplatsid korda“ ja sealt on Haanja noortel soov saada toetust võrkpalliplatsi rajamiseks. Kuna praegu pole häid võrkpalli mängimise võimalusi ei sees ega väljas, siis peaks toetuse saamise tõenäosus olema päris suur, tarvis vaid

selleks sobilik koht valida.

Jõusaali- ja võrkpalli-projektidest rääkimine lasub oletada, et lisaks üldisele ühiskondlikule aktiivsusele on Madis ka sportlik poiss. „jah, kümme aastat olin suusatrennis, aga juba Võru kooli minnes polnud selleks enam nii palju aega ja trennikaaslasti ka ei olnud enam. Nüüd pole enam õiget varustust ka ja sel talvel sain ainult ühe korra suuskadele,“ räägib ta. Nüüd hoiab noormees end vormis aeg-ajalt jalgpalli mängides, on paar-kolm hooaega rahvaliigas mänginud.

Lisaks spordile on Madis ka terve oma teadliku elu laulnud, laulab praegugi Tartu Noortekooris, millega minnakse varsti Tallinna rahvusvahelisele kooride konkursile. Madis laulab madalat bassi ja on tänu sellele kooris hinnatud laulja. Ka üksi laulmise kogemus pole talle võõras, Haanjas ja Võrus koolis käies tuli aktustel sageli üles astuda ning veel hiljuti laulis ta Ruus-mäel laste laulupäevalgi nii-öelda külalisesinejana. Veel on Madis paar viimast aastat omal käel kitarrimängu õppinud.

Noormees väljendab siirast rõõmu, et tema tegusid Haanjas on märganud ning Haanja valla aasta noore aanimetus, mis võib-olla viimast korda välja anti, sai just temale. Eks ta õigustab seda tiitlit igati, olen selles kindel, sest keset mõnusat puhkepäeva, kui oma jutujamist lõpetame, siirdub tema noortevolikogu koosolekut korraldama.

Vabatahtlik töö kui isikliku kasvamise rada

Kõigil on kiire, kõik seavad ringi: tööle-koju, koju-tööle. Kui palju me mõtleme iga päev sellele, et kas me tahame seda ka tegelikult kogu oma ülejäänud elu teha? Me käime tööl, sest seda peab ju tegema. Raha on vaja, oleme kui raha orjad. Teeme midagi, saame midagi, raiskame, ja nii muudkui ringiratast. Kui paljud meist on üldse mõelnud muuta oma vaatenurka, teha midagi tasu saamata, teha lihtsalt heast meelest ja rõõmust – nii, et aidatakse teisi, tehakse midagi koos või proovitakse uusi asju.

Paljud minu tutvusringkonnas küsivad: „Mis ma selle eest saan või kui palju sa mulle maksad, et ma sulle appi tuleks?“ Kõik arvavad, et elu ongi mingi kapitalism, kus raha liigub, keegi annab, keegi saab. Kuid mitte siin. Vabatahtlik töö või tegevus on selle täielik vastand. Tihtilugu, kui tegemist on pikemate mitmepäevaste üritustega, on olemas võimalus, et majutus-toitlustus on hinna sees, välislahetustel teinekord ka mingi sümboolne päevaraha. Kuid keegi ei saa selle eest otseselt raha, see teebki vabatahtlikuna töötamise eriliseks. Raha on seatud tahaplaanile, esikohal on isiklik areng, vaba tahe ja soov näha maailma. Vabatahtliku töö kogemust hindavad ka paljud tööpakkujad, sest see näitab, et inimesel on rahast tähtsamaid väärtusi, see väärib igati lugupidamist ja eristab päris kindlasti hallist massist.

Olen varem elanud ligi kaks aastat teisel pool maa-kera, tutvunud erinevate inimestega, õppinud tundma teisi kultuure. Teatud piirkondades üle maailma hinnatakse näiteks väga vabatahtlikku tööd ja sellega seonduvaid muid tegemisi. Olen hiljuti ise liitunud ühe põneva vabaühendusega, MTÜ-ga Looduskool. Kui inimestel on vabatahtliku tööst ühine arusaam ja ühised soovid, siis on väga põnev ka oma lähedasi kaasata. Lihtsalt super! Need inimesed, kes tegelevad vabatahtliku tööga, on teistsugused. Nad teevad seda, sest see meeldib neile, neid

Kui materiaalsed huvid on jäetud tagaplaanile, saab kõike muud ja see aitab näha kogu elu tervikuna teises valguses – keskkonnas, kus puudub soov ajada taga rahalisi väärtusi.

ei huvita raha, sest raha pole tähtis. Tähtis on tahtmine teha midagi uut, midagi põnevat, avastada iseennast, viibida koos looduses, õppida tundma ümbruskonda, miks ka mitte hiljem sellest teistele rääkida. Siia tulevad inimesed oma vabast ajast, vabast tahtest, sooviga õppida ja näha midagi uut. Kõik, absoluutselt kõik, tuleb edaspidises elus vaid kasuks. Kes leiab läbi mingi tegevuse iseennast, kes äratundmisrõõmu ammusest unistusest, kes teeb seda lihtsalt tegemise naudinguga, anda midagi ühiskonnale tagasi läbi konkreetsete tegevuste, mille lõppeesmärk on ise kasvada ja saada paremaks inimeseks.

Mitte midagi ei muutu,

kui me ise seda ei algata. Minu jaoks on vabatahtlik töö väga põnev, sest läbi selle arenen ise ja õpin alati midagi uut. Kuna materiaalsed huvid on jäetud tagaplaanile, saab kõike muud ja see aitab näha kogu elu tervikuna teises valguses – keskkonnas, kus puudub soov ajada taga rahalisi väärtusi. Selle asemel saame hoopis ise kasvada. Samuti kasvatab see indiviidides suhtumist töösse, väärtustab teisi sarnaselt mõtlemaid grupi liikmeid ning tegeletakse ühiste huvidega oma vabal ajal ja vabast ajast. Äärmiselt tore on teha igasuguseid projekte koos Annika ja Kristiga meie MTÜ-st, sest nemad mõtleavad samamoodi ja see meid seobki, selles seisnebki kogu vabatahtlikuna töötamise maagia.

*Rait Kapp,
MTÜ Looduskool
vabatahtlik*

Robootikahuvilised kogunesid Rõuges

(Algu 1. lk)

Suur soov on teha Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva auks omalt poolt riigile kingitus ning viia aasta jooksul läbi erinevaid õpitubasid nii lasteaiast lastele kui ka lastevanematele, kus huvilised saavad tulla kokku, et koos õppida ja midagi ise ära teha. Tänavuse aasta kogemus näitas, et ka nendes vanusegruppides on huvi robootika vastu väga suur. Eeldatavasti tuleb järgmisest aastast Võrumaa roboo-

tikapäev tänu sellele veel suurem ja võimsam kui oli tänavune.

Tulemused:

Võistlusi oli kaks: LEGO WeDo ja LEGO Sumo. Esimese võitjaks osutusid Rõuge Põhikooli õpilased Marius Wilhelm Adam Wolff ja Richard Loog.

Kuigi LEGO Sumo 1.–3. klasside arvestuses oli osalejate arv väga suur, mis muutis osalejate jaoks võistluse väga pikaks ja pingeliseks, läks siiski võit Võru

Kreutzwaldi kooli, keda esindasid Rain Nelk ja Marten Morris.

4.–6. klasside arvestuses jäi karikas Rõugesse, keda esindasid edukalt Nansen Palo ja Kasper Kimmel.

7.–9. klasside arvestuses said kindla võidu Võru Kreutzwaldi kooli poisid Karl Jakob Pintmann ja Rogert Hollo.

Kaarel Kõvatu
TÜ ajakirjanduse ja
kommunikatsiooni
tudeng,
robootikapäeva kohtunik

Mõttit valitsõmise ümbrekõrraldamisõst III

Inimese tervis ei ole ainult tema enda vastutus

Miks Võrumaa inimesed ei ela nii tervelt kui mujal Eestis? See küsimus jäi eelmises lehes vastamist ootama. Mõtlesin siis, et keerutan veel kolmandatki korda teooriaid ja statistikavahtu ning teen graafikuid sellest, et igasugu heaolu- ja tervisenäitajad on meil siinkandis nii nigelad, et hüppa või kohe kaevu. Valmistasin juba ette põimlauseid teemal „targad teadlased on tõestanud, et kui inimene on haritud ja tal on normaalne töö, siis on ta ka tervem“, ja et meil siin on üldise harituse ja tööga kehvad lood. Aga kas see on kellegi jaoks üllatus või uudis? Ilmselt mitte. Kinnitan, et ka käepärased andmed Võrumaa ja kagunurga valdade kohta kinnitavad nende väidete paikapidavust väga markantselt, nii et Võrumaa inimeste tervena elamise küsimus on sama hästi kui vastatud.

Möödunudsuvisel elarvamusfestivalil oli jutupaneel teemal „Tervishoid saab olla kas kvaliteetne või kodulähedane“. Alustuseks visati nii panelistidele kui publikule õhku küsimus, kes vastutab tervise eest. Üleüldine kiire vastus oli, et inimene ise. Pikemalt asja lahti ei mõtestatud. Olin sellisest arvamus ühtsusest mõnevõrra üllatunud, sest nii esinejate kui publiku hulgas oli palju valdkonna erudeeritud tegelasi. Minu käsi selle vastuse poolt aga ei tõusnud. Ehk on teisi mõtlemise juured selles, et olen liiga palju Tervise Arengu Instituudi korraldatud paikkonna tervisedenduse seminaridel käinud ja Laura Aabeni kirjutisi lugunud. Pooldan mõtteviisi, et inimese tervis ei ole ainult tema enda teha, vaid see on väga suures osas ühisvastutus. Demokraatiat edasi viia arvamusel paljususe printsiibi käigushoidmiseks korvan siinkohal toonasel debatil välja toomata jäänud seisukohad.

Kalled, Malled, Marid, Jürid

Võtame ühe kujuteldava persooni nimega Kalle. Kalle peres ja suhtlusringkonnas on kombeks igal tähtpäeval, külasimmanil ja muidu toreda olemise ajal ohtlalt viina visata. Seda tegid juba tema isa ja vanaisa. On lihtsalt selline komme ja harjumus, nii on alati olnud. Ja siis on kuskil olemas Jüri, kelle vanemad on karsklased ning pidupäevi tähistatakse pigem intellektuaalsete tegevustega ja vestlustega. Kummal neist on lihtsam teha teadlikku ja tervist säästavat valikut juua vähem või üldse mitte? Kas saame Kallele ette heita, et ta on kasvanud keskkonnas, kus alkohol on norm? Kas tegelikult, päris

Kadri Kangro. Foto: Jaanus Tanilsoo

reaalselt mõeldes, on Kallel üldse erilist valikut?

Või siis näiteks Malle, kes elab kaugel külas. Tal pole pole autot ja kuna busid ka ei sõida, siis satub ta linna harva. Poodi külas pole, kord nädalas käib lavka. Malle on kuulnud, et täisteratooted on tervislikumad kui lumivalge nisusai ja iga päev peab sööma viis peotäit kõõgi- ja puuvilju. Kuna autopoodi peavad mahtuma nii makaronid kui tualettpaber, siis sortiment igas kaubagrupis on pea olematu ja vastab „ajaloolisele“ nõudlusele. Malle ostab jälle valget saia ja virsikukonservi.

Samas keegi Mari elab supermarketist paar tänavat edasi vasakult teises majas. Poes on nii pagarilett kui kilomeetripikkused leiva-saia riiulid. Puuviljade-kõõgiviljade jaoks on lausa eraldi osakond. Marile meeldib süüa ahjusooja seemne-sepikut väherasvase toorjuustukreemiga ning juua värskelt pressitud spinatigreibimahla. Tervislikud valikud on inimese enda teha. Kas tõesti?

Maaililise väikelinna serva tehti euronahade toel terviserada. Võiks ju küsida, et miks seda üldse vaja on, neil on seal niigi postkaardilik kena loodus, päikesepaiste ja heinamaad, las inimesed teevad seal tervist. Sille käib kaheksa tundi päevas liinitol. Suveõhtutel teeb paar korda nädalas mõnusa sörgi terviserajal või mõnel lähedalasuval metsateel. Sügisel ja talvel Sille regulaarselt liikumas ei käi, sest pärast tööd on juba pime ja ta ei tunne end siis väljas turvaliselt. Terviserada on valgustamata, kõnniteed on ainult külakeskuses lühikesel jupil ning spordisaale lähedal ei ole. Teeme aktiivselt sporti ... suvel.

Ilmselt on üldises mõtteviisis alahinnatud ümbritseva keskkonna, hoiakute, suhete, teenuste, taristu ja muu seesuguse tähtsust inimese heaolu- ning tervisele. Kusjuures keskkonna all kiputakse mõtlema ainult puhast joo-

givett, loodust ja värsket õhku. Isegi siis, kui teadlikus heast ja mitte-nii-heast on olemas, on inimesed oma valikute tegemisel väga ebavõrdses seisus. Neist näidetest tulebki esile, kui suur on kogukondliku vastutuse tähtsus iga indiviidi jaoks. Kogukondlikku vastutust ei kanna ainult kohalik omavalitsus, vaid kõik inimesed ühiselt kokku (see, millist eeskujut is lastele annab; see, kuidas kaupmees poodi sortimendi valib; see, kuidas julgeme või tahame märgata teiste inimeste probleemide ja neile reageerida jne). Samas on kohalikul omavalitsusel väga selgelt võimalik soodustada tervist toetava keskkonna kujunemist. Tervis ei teki arstikabinetis vaid seal, kus me iga päev liigume, elame, õpime, töötame, armastame. Tervis tekib selles, mida kuuleme, näeme ja tajume. Tervis tekib suuresti meie kodukohas.

Minu ootus valitsemise ümberkorraldamisele on, et just nüüd on võimalus võtta puhas leht ja nihutada vaatenurka. Õelda selgelt välja, et me kõik koos ja igaüks eraldi vastutame inimeste hea käekäigu eest. Mitte hurjutada alkohoolikut joomise pärast, vaid mõelda, mis on sellise käitumise tegelik põhjus ning mida selle põhjusega üheskoos peale hakata. Julgen arvata, et väga paljudel juhtudel on probleemide tegelikud põhjused väärtushinnangutes, hoiakutes ja harjumustes. Nende muutmine ei ole kiire ja lihtne, aga ka mitte võimatu, kui seda teadlikult ja läbimõeldult teha.

On rääkimise tõi, et meie valdade ühinemislepingus on seatud eesmärgiks tagada elanikele hea ja turvaline elu jätkusuutlikus maaomavalitsuses. Loodan, et meil jätkub ühiselt tarkust sellele eesmärgile ka vääriline sisu anda, tehes õigeid asju ja mitte keskenduda ainult asjade õigesti tegemisele.

Kadri Kangro
Rõuge valla elanik,
nelja lapse ema ja Rõuge
tervisenõukogu eestvedaja

Antti Roose: „Ka kivile üha vett tilgutades tekib sinna lõpuks auk“

Kui inimene suudaks lennata, siis tõenäoliselt just nimelt sel moel hoogne ja särav Antti meie kohtumisele ilmukski, hõlmad laiali ja soeng hooletult sassis, kustutades oma teele jäävaid asjatult põlevaid lampe ja andes nagu möödaminnes ülevaate sellest, mil määral fossiilkütust see võimaldaks säästa, kui kõik teised sama teeks.

Vabariigi aastapäeval Rõuge valla aukodanikuks tituleeritud Antti Roose on kireva elulooga mees ning seda vahvam on teadmine, et temasugune oma energia ja võimekuse osaliselt just meie kanti on otsustanud maha laadida: pärit Kiviõlist, elab ja töötab Tartus, mõtleb ja tegutseb üleilmailiselt.

Antti Roose on geograaf, hariduse kõrgeimad tasemed omandanud 1990-tel Tartu ja Manchesteri ülikoolides, lisaks täiendanud end nii Rootsis, USA-s kui Inglismaal. Tegusatest üheksakümnendatest leiab lisaks ülikooliõpingutele ja -tööle vägagi muljetavaldava peetud ametite nimistu, näiteks on ta olnud Ida-Viru asemaavanem ning raadio Vaba Euroopa toimetaja ja osakonnajuhataja. Pärast sajandivahetust jäi kestma töö Tartu Ülikooli juures erinevates rollides ning alates 2016. aastast näeb Antti Roose nime Tartu Regiooni Energiaagentuuri (TREA) meeskonna hulgas.

Rõuge ja Haanja said seda meest tundma üheksakümnendate lõpus, kui KERA programm tõi Võrumaale Tartumaalt pioneerrühma (Antti nende hulgas projektijuhina), kelle eesmärgiks oli tollase maaavanema Robert Lepiksoni meeskonna eestvedamisel investeerimisvajaduste kaardistamine ja nendega seotud võimalike turismitegevuste käivitamise võimaluste otsimine. Lihtsamini väljendudes: oli tekkinud arusaam, et on aeg veidi väsinud kolhoosiaegsete ideede väljavahetamiseks euroopalikumate vastu. Juri Gotmans Haanjas ja Kalvi Kõva Rõuges olid siis valdade eesotsas noorte ja hakkajatena neid ideid vastu võtmas ning jõudu-mööda käima lükkamas.

Nagu oma kõnes aukodaniku tiitlit vastu võttes, rõhutab Antti veelkord nii-öelda registreerimata ajaloolist fakti, et nemad vallavanem Kõvaga olid Brüsselis juba ammu enne, kui Eesti Euroopa Liitu jõudis. „Eks see olegi Rõuge arengu võtmeks, et me oleme nii mõnelgi korral olnud ajast ees ning see võib olla karistatav, kui ideed teostamatuteks või vaid sõnade tasemele jäävad. Aga sa pead igal juhul olema võimeline seda oma võib-olla hullu ja antud ajahetkes liiga innovaatilist ideed tõestama ja ellu viima, mida me ju olemegi teinud,“ lausub ta. Tahtmata välja tuua ühtegi kõige-kõige olulisemat projekti, mis Rõuges käivitatud ja ära tehtud, ütleb Antti siiski, et esimene „laps“, 2005. aastal valminud Ööbikuoru

Ööbikuoru keskuse avamisel ajaloolisel 25. mail 2006, tõlgiks vallavanem Kalvi Kõvale ja Ühendkuningriigi Tallinna suursaatkonna asjurile Stuart Petersile. Foto: Antti Roose erakogu

Projektidelegatsiooniga Sitsiilias Etna (aktiivse) vulkaani juures matkal 10. novembril 2005. Leia pildilt endisi ja praegusi vallajuhte! Foto: Antti Roose erakogu

infokeskus ning sellele aasta hiljem järgnenud vaatetorn on talle armsaks jäänud. Lepime siis kokku, et ei hakka koostama aukartustäratavat nimekirja kõigist Antti siia toodud ideedest ega arvutama kokku eurosid, vaid nendime, et Rõuges liikudes võib vaat et igal valla poolt tehtud arendusel leida seose mõne tema idee, nõu, projektikirjutamise abi või täideviimisega.

Rõuge tugevuseks peabki Antti seda, et kaugeltki mitte kõik, aga päris paljud hullud ideed on koos kohaliku meeskonnaga rahastuseni ja ellu viidud. Küsimus pole kellegi erioskustes, vaid paikkonna tundmises käsi-käes pühendumise ja vastutustundega. Teadmises, et tööd ei loeta enda jaoks lõp-

penuks objekti vastuvõtmise akti allkirjastamisega, vaid et sellega tegeletakse ja elatakse ning seda arendatakse üha edasi. „Nagu projektimaailmas räägitakse, on protsess tihti olulisem kui tulemus: kivile üha vett tilgutades tekib sinna lõpuks auk. Seda me olemegi üritanud teha,“ sõnab Antti ja teatab siis, et aitab nüüd projektijutust. Ning teeb osava teemamuutuse teatades naerdes, et tema lemmikvärv on roheline.

Küsingi siis jätkuks, et mis mees ta väljaspool projekte ja tööelu on. Antti arvab, et ta on päris arvestatav spordimees. Põhispordialaks on orienteerumine, kus ta igal aastal oma vanuseklassis mõne medali Eesti meistrivõistlustelt ära toob. Selle

kõrval on korvpalli ja nii-sama jooksu ning viimaste aastate suureks eesmärgiks on käia igal hooajal kõigi suusatajate palverännakul Vasaloppetil. Pärast seda on talve hari murtud, suusad vi-satakse nurka ja võib hakata linnulaulu kuulama. Lisaks on mehel päris lai kultuuri-huvi – väärtfilme naljalt vaatamata ei jäta, samuti paelub teda füüsilisemat sorti teater, mille etenduselt lahkudes on kõrvad lukus või on pealt-vaatajad poriga pihta saanud.

Pingeline töö on alati pakkunud boonuseks palju reisimisvõimalusi ning praegu võib Antti öelda, et ainuke kontinent, kus seni käimata, on Antarktika. Selle vallutamine polegi eesmärk, sest ta on enda jaoks avasta-

nud Ladina-Ameerika, mis ikka ja jälle tagasi kutsub.

Töö juurde tagasi tulles selgitab Antti, miks ta otsustas tööst ülikoolis loobuda ning hoopis energiaagentuuris jätkata: „Me elame energia ja kliima sajandis. Räägitakse küll, et info- ja kommunikatsioonisajandis, aga ma ei kipu sellega nõustuma. Paljude argiste tegevuste aluseks on energia ja selle muundamine, mitte informatsioon. Info ja kommunikatsioon on muidugi suureks abiks energia- ja kliimaprobleemide lahendamisel.“ On ju väga selgelt ära tõestatud globaalne kliimamuutus ja kui me fossiilkütuste põletamist ei vähenda, siis ei lõpetame pelgalt nürude või olematute talvede üle nurisedes, vaid seisame ühel

heal päeval silmitsi väljarännetega mitte ainult Põhja-Aafrika riikidest, vaid ka sügavamalt Saharast. Nendega on ilmselt juba väga raske toime tulla, arvestades praegusi suhteliselt liberaalseid, demokraatlikke otsustusprotsesse ja valitsemisi.

„Ehk siis maailmakord peab oluliselt karmistuma,“ teatab Antti ootamatult resolutselt ning lisab, et tema astub samme selle suunas just nimelt oma tööga, kus üritatakse taastuvenergia kasutamist edendada ja kasvatada järgmise kümne aasta jooksul näiteks praeguselt 35 protsendilt 43-ni. Aga mitte ainult suurte meeste töödes ja otsustustes ei käi kliima päästmine, vaid igaühe võimuses on enda järel tulesid kustutada ja kodumasinaid välja lülitada, kui neid ei kasutata, ning mitte üleliia palju auto ja lennukiga sõita. Antti ise lubab, et tema järgmine auto saab olema hübriid ja ülejäämine juba elektriauto. Lennuliiklusega kliimale tekitavat kahju on muidugi oluliselt raskem vähendada, aga ehk on tulevikul ka selles osas midagi varuks. Suur asi on seegi, kui me fossiilkütuseid biokütustega kombineerides maismaatranspordis kas või kümnendiku säästetud saame.

Valdades jätkuvalt põnev ja tundeid tekitav teema, haldusreform, jätab Antti kui inimgeograafi kahe jalgaga maa peale: pole olemas must-valget maailma, halle varjundeid on igas teemas kaugel rohkem kui viiskümmend. Üldises haldusgeograafias, arvab ta, on reform juba ammu toimunud – Eestis on kaks arvestatavat ja arengujulist linna, Tallinn ja Tartu. Väiksemates kohtades on paljugi kohapealse poliitilise vastutuse küsimus: kes on juhid ja millised on nende otsused ühendatud vallas. Kas on need poliitilised ja parteistatud või kogukondlikud ja kohalikku sisu arvestavad?

Ka tulevases suures Rõuge vallas näeb Antti enda jaoks võimalusi: „See on eelkõige konkreetse eneseteotuse küsimus. Hiljuti Brüsselis euroasju ajades tundsin, nagu paljudel kordadel varemgi, kuidas suures linnas on võimalik justkui ära lahustuda ning kui keerulised ja pika viivitusega on kõik otsustusprotsessid. Arvan, et viie tuhande elanikuga Rõuge on täiesti arengujuline maalapp oma eksklusiivse asetusega Vene ja Läti piiri kolmnurgas ning siin on igal juhul teemasid, millesse ma meeleldi panustan!“

Enne kui ma diktofoni kinni klõpsan, teatab Antti talle omase huumoriga veel kord, et tema lemmikvärv on roheline, aga mõnikord, näiteks täna, kannab ta punast lipsu. Sest välimus on oluline! Teen näo, et jäin tema viimast väidet uskuma ning lasen ta oma lugematute maailmaparanduslike projektide juurde tagasi.

Viivika Nagel

Kodustame Kreutzwaldi ennemuistseid jutte

Papa Kreutzwaldi Õueteatri südameasjaks võetud Fr. R. Kreutzwaldi loomingut tutvustamine saab sel aastal uue vormi. Muinasjutuliste lavastuste järel Kreutzwaldi muuseumis ja viimati Kirumpää kantsil (2011) oleme nõuks võtnud kodustada 1866. aastal raamatusse raiutud „Eesti rahva ennemuistsete jutud“ võru keelde ja meelde. Rikkalikus varamus, kus paljud jutud on üleilmse levikuga ning saanud oma alguse tuhandeid aastaid tagasi, leidub igaühele midagi tuttavat, omapärast ning Eestile ainuomast. Papa Kreutzwald ise on neid jutte nimetanud koduta loomadeks, „kelle sündimise paik mõnikord teadmata on, kes siiski igal maal ja kõigi rahvasugude keskel elavad, ja ehk küll esitsa kui võõrad sinna tulnud, aegamööda

Kreutzwaldi ennemuistsete juttude vestjad:

Helle Laanpere

Silvi Jansons

Helju Kalme

Ruth Toots

Siiri Toomik

sealse rahva kombeid ja viise mõõda endid kujundavad, nagu oleksid nad praeguses paigas sündinud ja maast madalast üles kasvanud.“

Kreutzwald väidab end nad rahva suust korjanud ja üles kirjutatud olevat, aga küllap on tema enda kujutlusvõimegi neid raamatutes raiudes tiivad saanud.

Viis Võrumaa jutuvestjat valivad nüüd 151 aasta va-

nusest raamatust oma lemmiklood välja, teevad endale suupäraseks ning levitavad neid võrukeelsetena kodukandi rahva hulgas.

Kes on jutustajad?

Jutuvestjad on Helju Kalme, Siiri Toomik, Ruth Toots, Helle Laanpere ja Silvi Jansons, kellel on jutuvestmise kogemus Võru folkloorifese-

tivalil, Baltica festivalil ning Võru koolides ja asutustes toimunud esinemistelt. Kõige auväärsem meie hulgast on Helju Kalme, kes on oma lugusid pajatanud isegi Viljandi pärimusmuusika festivalil. Ruth Toots on armastatud jutuvestja Parksepa keskkooli raamatukogus, kus ta korraldab tihti jutuõhtuid oma õpilastele. Siiri Toomikut peetakse Võrumaa

„kuldsouks“. Helle Laanpere ja Silvi Jansons veavad Võru pärimustantsu festivali jutu- ja laulukäike. Enamus meie jutuvestjatest võivad end pidada Piret Pääri jutukooli õpilasteks.

Kus kodustatud jutte kuulda saab?

Laiema avalikkuse ette astume 20. mai muuseumiööl.

Helle Laanpere ja Silvi Jansons jutustavad Suure Muinamäe kohvikus 318, kus jutud vahelduvad Kuukiire trio elava muusikaga. Helju Kalme ja Ruth Toots pajatavad August Teppo Lõõtsatalus, mõistagi lõõtsamuusika saatel hinge tõmmates. Loodame, et Siiri Toomik sel õhtul Eesti Maanteemuuseumi endale tänulikud kuulajad leiab. Võru pärimustantsu festivali avapäeval 6. juulil korraldame *jutuõdaku* Kreutzwaldi majamuuseumi saalis. Kõik jutuühvili- sed võivad meid mitmekesi koos ja eraldi tellida oma koduõuele või kooli-tarre. Soove võtame vastu telefonil 56924665.

Meie tegevust toetab Vana Võromaa kultuuri-programm.

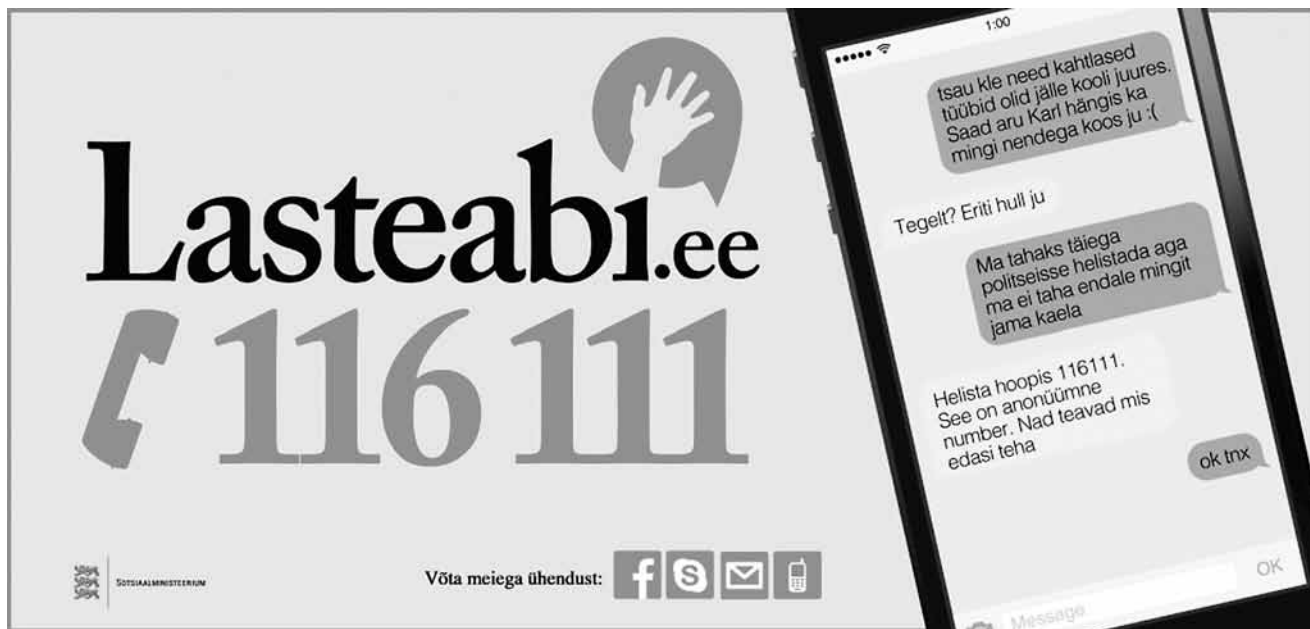
Silvi Jansons

Üle-eestiline kampaania „Soovin, et sa mind kuulad – mul on HÄÄL“ julgustab lapsi oma arvamust väljendama

Aprilli keskel algas üle-eestiline kampaania „Soovin, et sa mind kuulad – mul on HÄÄL“, mis julgustab lapsi oma arvamust väljendama ning rääkima oma mõtetest ja muredest lapsevanematele, lähedastele, sõpradele. Ühtlasi julgustab kampaania täiskasvanuid lapsi rohkem märkama ning neile tähelepanu pöörama.

„Kõik algab jagamisest ja rääkimisest. Selleks, et oma mõtteid jagada või probleemi lahendada, on vaja see endast välja saada, rääkida,“ ütles sotsiaalkindlustusameti lastekaitse osakonna juht Eve Liblik ning lisas, et meil kõigil on hääl, oma arvamus, aga vahel seda lihtsalt ei kuulata ega märgata.

„Kampaaniaga kutsume lapsi ja noori jagama oma mõtteid ning rääkima nii muredest kui ka rõõmudest. Teeme ennast kuuldavaks,

nii saame leida parima lahenduse,“ rääkis Liblik kampaania ideest. „Samuti soovime kampaaniaga meelde tuletada lastevanematele

ja kõigile lapsi ümbritsevale täiskasvanutele, et nad võtaksid igapäevaselt laste jaoks aega ja kuulaksid neid. Oluline on olla lastega

ja laste jaoks siin ja praegu, sest meie laste lapsepõlv on täna,“ sõnas Liblik.

Kui mure jääb jagamata või ei ole leidnud lahendust,

on lasteabi telefon 116 111 ja koduleheküljel www.lasteabi.ee see koht, kust saada nõuandeid ja ideid, kuidas probleemi lahendada. Eesti,

vene ja inglise keeles telefoni teel ja ka kirjalikult (e-post, chat, skype) nõustamist pakuv lasteabi telefon töötab ööpäev läbi ning on helistajatele tasuta. Soovi korral võib pöördumine jääda anonüümseks.

Sotsiaalkindlustusameti ja Lasteabi telefoni poolt tellitud kampaania koosneb interneti- ja välireklaamist, tele- ja raadioklippidest ning see kestab neli nädalat. Kampaania ideelahenduse on teinud strateegiaagentuur La Ecwador.

Vaata lisainfot: www.lasteabi.ee ja www.facebook.com/lasteabi.

Kontakt:

Eve Liblik, sotsiaalkindlustusameti lastekaitse osakonna juht, 640 8110

Kaili Uusmaa, sotsiaalkindlustusameti kommunikatsioonijuht, 508 7370

Vana haanjamehe mõttemõlgutusi

Kätte on jõudnud aeg, kui valdadel tuleb maarahva vähesuse tõttu ühineda suurvaldadeks. Vana Võrumaa Läti piiri poolse osa viis valda ühinevad üheks suurvallaks. Ideaalselt peaks vald olema nii suur, et pensionär saaks jalgsi päeva jooksul vallamajas ära käia.

Kui vaadata kaardilt neid ühinevaid viit valda, siis tuleb meelde omaaegne afišš ansamblist Apelsin, kus laulja Mati Nuude kogukas kuju seisab nelja liikme vahel, käd nende õlgadel. Rahvasuu andmeil muutus Mati diktaatoriks ning ansambel Apelsin lagunes. Ka Rõuge vald on kõige kogukam ja kui veel keskus Rõuges saab, on karta sama. Omalt poolt soovin vaid, et bussiliiklust muudetakse selliselt, et Rammuka-Misso-Haanja

buss sõidaks edasi Rõugesse ja sealt haigla kaudu Võrru.

Mis siis ikkagi tingib selle valdade liitumise vajaduse ja sunduse? Eks ikka rahvastiku vanenemine ja maarahva vähenemine ning mugavaks muutumine.

Kui minu isa Rudolf Press eelmise sajandi algusaastail Rõuges leeris käis, tolle aja mõistes „pääkoolis“, siis oli varakevadell poisslaste leer ja leeripoisse oli kolm-sada. Kui toimus leeripoiste õnnistamine, siis oli kirikus altari eest viisteist poolringi, iga kaksikümme poissi. Iga poolringi järel toimus rivides vahetus. Tütarlaste leer oli suve alguses soojal ajal ning neid võis olla veel rohkem kui poisse, sest on ju alati kehtinud Meie Mati kalendri salm „Sest nii linnas kui ka maal / püsib

naiste ülekaal“. Tol ajal oli juba kolmandat põlve Rõuge kirikuõpetajaks sakslane Hollmann.

Minu isaga koos leeris käinud kolmesajast leeripoisist sirgusid mehed, keda jätkus hiljem revolutsiooniks, esimeseks maailmasõjaks, vabadussõjaks ja endistele mõisamaadele asunikeks.

Nüüd seisame suure küsimärgi ees: kuhu on jäänud eesti rahva elujõud?

Mina ise käisin leeris 1947. aastal, samuti Rõuges. Oli segaleer ja õnnistamine toimus 6. juulil. Meid oli „ainult“ 113 leerilast. Oli ilus aeg, kaunis loodus. Käisin kõigis Rõuge järvedes ujumas. Õpetajaks oli Valter Vaasa, köstriks Rudolf Reinaru. Õppuse kõrvale tegime ka tööd, näiteks meenub üks päev, kui korrastasime

kirikut. Poisid lappisid kiriku katust ning tüdrukud puhastasid üksipulgi lahtivõetud kroonlühtrid. Neid tagasi kokku panna ostas ainult köster Reinaru.

Õpetaja teadis rääkida, et Võru maakonna koguduste kümnest õpetajast kaheksa siirdusid enne Punaarmee tulekut 1944. aastal välismaale.

Sõja ajal oli minu kodukülas Pressi külas välilaatsaret, kust käis läbi sadu haavatud punaarmee lasi. Pressi külast siirdus haigla edasi Rõuge kirikusse. Seal käitus vene kommete kohaselt ja selle kordategemiseks ning puhastamiseks tuli rõugelastel hiljem kõvasti tööd teha.

1947. aasta leerilastele korraldati 1997. aastal Rõuge kirikus ja kirikuaiaid kuldleer. Külalisõpetajana tuli tolleks

päevaks Rõugesse õpetaja Valter Vaasa, kes teenis siis vist Helme koguduses. 50 aastat hiljem oli Valter Vaasa ikka veel sirge ja toimekas mees ning õnnistas altari ümber meid, paarikümnet kuldleerilast.

Veel mõni sõna minu isa aegsest kirikuõpetajast. Franz Hollmann oli range usuteener ja käitus sellele vastavalt. Üks Haanja valla neiu võttis endalt õnnetu armastuse tõttu elu ja õpetaja ei lubanud teda mätta Nogopalu surnuaiale, vaid seda piirava kiviaia taha. Maetigi ta siis kiviaia nurga taha maantee äärde. Autode tulles tee laienes ja selle neiu hauakäabast ei ole enam, aga sinna hakati matma ka teisi inimesi ja sellest kasvas välja Nogopalu surnuaia uue osa. Seega oli tolle õnnetu

neiu haud esimene, millest sündis uue surnuaed Nogopalus.

Kui 1918. aastal tuli Eestisse saksa okupatsioon, siis õpetaja Hollmann lasi kirikus lauda rõõmulaulu ja ütles isegi sõnad ette: „See õnnis aeg on meile kätte jõudnud!“ Kirikus rahva hulgas oli kuulda jalgade trampmist ning madistamist. Kui saksa väed pidid Eestist lahuma, siis pages ka õpetaja Hollmann nendega koos minema. Rahvasuu rääkis, et Hollmannil oli kiriku torni raadiosaatejaam, kust ta edastas Saksamaale teateid revolutsioonist, tsaararmee liikumistest ning Eesti riigi tekkimisest. Kui usutav see viimane on, pole teada.

Einar Press,
Haanja valla
Pressi küla elanik

Kutse Plaani külapäevale ja kooli vilistlaste kokkutulekule

Et kõik teaks oma suveplaane seada ja tegemisi sättida, on juba praegu hea teada, et **laupäeval, 12. augustil algusega kell 15.00** toimub Haanja vallas Plaani külas külapäev ja kooli vilistlaste kokkutulek.

Ootame külla Plaani kooli vilistlasi ning Plaani paikkonna külade (Piipsemäe, Suhka, Tummelka, Vaalimäe, Pausakunnu, Koomäe, Juhka, Kääraku, Vänni) endisi elanikke!

Rohkem infot tuleb ürituse lähenedes. Palume jagada infot oma sugulastele, tuttavatele ja sõpradele!

Kohtumiseni Plaani!

Plaani paikkonna aktiiv

Igast päevast tuleb loota, sünnib väike ime, tuleb kauniks imetleda iga väikseim õis. Tuleb juba hommikuti hajutada uduvine, siis sünnib päev, mis päikest täis.

Kiri lugejalt

9. aprillil lahkus meie hulgast pärast pikka ja tegusat elu armastatud rõugelane, spordilegend Karin Laine. Temaga on küllap igal teisel kohalikul inimesel mõni helge, asine või suud naerule kiskuv mälestus seotud. Selles lehes avaldame ühe väga paljudest Heldur Lüütsepa mälestustest.

Lugu sellest, kuidas ma aitasin kaasa murdmaajooksu treeningule

See lugu juhtus sovhoosi ajal, kui ma sõitsin ühel sügishommikul kella kuue paiku mootorrattaga Augli linapõllule, et kontrollida, kui palju sealkandi rahvas on lina ära kitkunud ja hakikidesse asetanud. Linapõld oli kõigi seal kandis elavate inimeste vahel ära jaotatud ja tähistatud. Selle peale kululus mul umbes pool tundi ja oligi olukorrast selge pilt –

kellel oli lina kitkutud, sellele tuli töökäsk teha, et ta töö eest raha kätte saaks. Kellel ei olnud töö lõpetatud, sellele tuli minna koju ja meelde tuletada, et ta oma kohustuse täidaks.

Auglist Rõuge poole tagasi sõites kuulsin Jürihani talu kohalt kellegi hüüdmist. Peatasin mootorratta ja põõsa tagant tuli jook-suga Guri Laine, viibates

käega, et ma ootaks. Jõudis minuni, istus mootorratta tagaistmele ja ütles, et sõitku ma edasi. Sõitsimegi, kuni jõudsime Tootseni maja kohale – seal palus ta mul peatuda. Peatusin. Guri hüppas maha, vaatas oma käekella, istus teepeenrale ja andis käega märku, et ma edasi sõidaks.

Sõitsin kirikumäest alla aleviku poole. Kui jõudsin

külanõukogu poole viiva teeotsa juurde, seisis seal Karin, stopper käes, ja ootas, millall ta abikaasa Guri kohale jõuab. Muigasin selle peale omaette, et näe, üks võtab aega, teine istub Tootseni maja juures aega parajaks. Ega see aeg tohi liiga hea tulla – homme tuleb ju ka joosta ja kes siis aitab?

Heldur Lüütsepp

Kuhu minna ja mida teha?

Nagu näha, on valdade kultuurikalendrid ka sel aastal juba varakult erinevatest üritustest täidetud – tegemisi jätkub kõigile!

21. aprill – XXI Vaskna järve jook Haanjas

27. aprill – J. Jaigile pühendatud jutuvestmisvõistlus Sänna Kultuurimõisas

30. aprill – VIII Rogosi mõisa aaretejaht

Mai – Kevadkross Vanamõisa motokrossirajal

7. mai – Rogosi mõisa kevadlaat

7. mai – Tuleohutuse ja liikluslane õppepäev Rogosi mõisas

12. mai – Emadepäeva tähistamine Haanja rahvamajas

15. mai – Rahvusvahelise perepäeva ja emadepäeva tähistamine Ruusmäe rahvamajas

18. mai – Avatud uste päev Rogosi mõisas

20. mai – Muuseumiöö Rogosi mõisas

20. mai – Muuseumiöö Suurel Munamäel

23. mai – Avatud uste päev Rogosi mõisas

26. mai – Rõuge valla XII laulu- ja tantsupidu Viitina Järvesaarel

1. juuni – Lastekaitsepäeva kontsert Suurel Munamäel, esineb Grete Paia

10. juuni – Ümber Maailma Muusika kontsertsari – Prantsusmaa – Rogosi mõisas

16. juuni – Haanja Põhikooli 9. klassi lõpuaktus

17. juuni – VI Pärlijõe tõukerattamaraton Kaugu Veski puhkemaja juures

17. juuni – Rõuge Põhikooli 9. klassi lõpuaktus

24. juuni – XX käsitsi heinaniitmisvõistlus Plaani

22. juuni – Jaanipidu Rogosi mõisa pargis – ansambel Parvepoisid ja Taniel Vares

23. juuni – Püssa küla jaanipäev Püssa külaplatsil

24. juuni – Jaanisimman Viitina Järvesaarel

1. juuli – Jooksuvõistlus Rõuge Trail Run

2. juuli – Rõuge viie järve jook

4. juuli – Orienteerumise maailmameistrivõistluste taravajavõistlus Rõuges

8. juuli – Külastusmäng Unustatud mõisad Rogosi mõisas

8. juuli – Ohutuse päev Rogosi mõisas

8. juuli – Rõuge Veepidu ja Paadiralli

13. juuli – Ööbikuoru Villa suvekontsert “Meie jäljed” – Tanja Mihhailova-Saar ja Mikk Saar

14.–16. juuli – Mägiratturite mitmepäevasõit XI Tour de Rõuge

16. juuli – Suure Munamäe vaatetorni sünnipäev

21.–22. juuli – X KaraokeFest Rõuge Ööbikuorus

22. juuli – Kalapüügivõistlus “Viitina kuurits 20”

22. juuli – Muinaspäev Rõuge Ööbikuorus

22.–23. juuli – Külastusmäng Unustatud mõisad, Poola kultuuripäevad Rogosi mõisas

Juuli–august – Rõuge valla suvevollesari Nursi-Kaugu-Viitina-Rõuge

August – Rõuge valla spordipäev

August – 55. juubeli motokross meeskondlikule rändkarikale “Suure Munamäe Torn” Abi krossirajal

5. august – Rõuge priitahtlike pritsimeeste käreja Rõuge pargis

10.–13. august – Haanjamaa suitsusauna nädal

11.–13. august – Suvekool “Inimese vägi ja looduse jõud” Sänna Kultuurimõisas

12. august – Külastusmäng Unustatud mõisad Rogosi mõisas

13. august – Kaunimate Aastate Vennaskond Ööbikuoru Villas

18. august – Punnvõrre mäkketõusuvõistlus “Sänna Sumin” Sänna Mäeveski juures

19. august – Rattapäev Rõuge pargis

19. august – Boccia võistkondlikud karikavõistlused Rõuge Ööbikuorus

20. august – Rõuge valla külade päev Savioru külas

20. august – XX Rõuge rattamaraton

10. september – Rogosi mõisa sügislaad

Rohkem infot ja jooksvad täiendused valdade kodulehtedel ja Facebooki lehtedel asuvates kultuurikalendrites.

Õnnitleme meie eakaid tähtpäevalisi!

VEEBRUAR

Irene-Vilhelmine Potsepp	Haanja	23.02	93
Aino Vähi	Rõuge	4.02	92
Salme-Armilda Kann	Rõuge	24.02	92
Erika Lillemets	Rõuge	2.02	91
Helgi Sokk	Rõuge	23.02	91
Heili Kink	Rõuge	16.02	85
Kornelli Taar	Rõuge	17.02	85
Leili Puustusmaa	Haanja	28.02	85
Jaan-Valjo Mõttus	Haanja	4.02	80
Heli Kallemaa	Rõuge	17.02	80
Helju Soe	Rõuge	10.02	75
Vaino Pettai	Rõuge	10.02	70
Linda Tammesoo	Rõuge	18.02	70
Helle Kikkas	Haanja	20.02	70
Heldi Tagen	Haanja	23.02	70
Veera Ratas	Rõuge	28.02	70

MÄRTS

Leida-Hermine Raag	Rõuge	1.03	100
Senni-Helmeliide Koemets	Haanja	23.03	95
Valve Kriisa	Haanja	18.03	94
Alilia Ungru	Haanja	29.03	94
Leida Viks	Rõuge	6.03	93
Eha Tigane	Haanja	30.03	93
Maimu Isak	Rõuge	4.03	91
Silvia Teder	Haanja	6.03	85
Hillar Kalda	Rõuge	6.03	85
Pavel Semjonov	Haanja	29.03	85
Liilia Lindenberg	Rõuge	4.03	80
Linda Urb	Rõuge	12.03	80
Mart Jõgi	Rõuge	1.03	75
Mati Kõiv	Rõuge	1.03	75
Helju Kalk	Haanja	2.03	75
Asta Murumägi	Rõuge	11.03	75
Laine Vodi	Haanja	17.03	75
Tiiu Koit	Rõuge	2. 03	70
Arvi Rest	Haanja	2.03	70
Lehte Järv	Rõuge	4.03	70
Kalev Koit	Rõuge	17.03	70
Laidi Tamra	Rõuge	23.03	70
Leo Ruus	Haanja	23.03	70

APRILL

Aksel Valge	Rõuge	19.04	96
Armanda Reiljan	Rõuge	27.04	93
Aliide Lehtoja	Rõuge	12.04	90
Lembit Truija	Haanja	14.04	80
Valve Tever	Haanja	12.04	75
Vello Aid	Rõuge	15.04	75
Vello Kirch	Rõuge	19.04	75
Veera Täht	Rõuge	22.04	75
Leo Tiisler	Haanja	8.04	70
Aino Raat	Rõuge	12.04	70
Arvo Limbo	Haanja	27.04	70

MAI

Voldemar Vumba	Rõuge	28.05	96
Salme Pettai	Rõuge	6.05	92
Olga-Armilda Pettai	Rõuge	1. 05	90
Jakob Tiivoja	Rõuge	30.05	90
Avo Eisen	Rõuge	10.05	80
Elli Virk	Haanja	25.05	80
Ants Kallastu	Haanja	27.05	80
Hilda Savi	Rõuge	30.05	80
Milvi Pettai	Rõuge	16.05	75
Lilli Mee	Haanja	24.05	75
Lydia Must	Haanja	16.05	70
Aime Anton	Rõuge	19.05	70
Aime Nilisk	Haanja	22.05	70
Vello Anipai	Rõuge	22.05	70
Tambet Raud	Haanja	25.05	70